

פרשת דבאריה הכרת הטוב

36

1 כתב רש"י ריש פרשת בהעלותך: "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, א"ל הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות."

מיתור
701N
מיתור
27

ותמה על כך הרמב"ן בפירושו שם, וכי למה ניחמו בהדלקת הנרות, ולא ניחמו בקטורת בוקר וערב ששיבחו הכתוב (דברים לג ז): "ישימו קטורה באפך" ובכל הקרבנות ובמנחת חביתין, ובעבודת יוה"כ פ שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ד' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, יעו"ש בדבריו. ונראה מדברי רש"י אלו שיש בהדלקת המנורה ענין מיוחד שאין בהקטרת הקטורת ובכל עבודות הקדש שבמקדש, ונבארנו בס"ד.

11 אמרו חז"ל (במדבר רבה פט"ו ה): "אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לנו אתה אומר שנאיר לפניך, אתה הוא אורו של עולם וכו'. אמר להם הקב"ה, לא שאני צריך לכם, אלא שתאירו לי נדך שהארתי לכם, למה? לעלות אתכם בפני האומות, שיהיו אומרים, ראו איך ישראל מאירים למי שהוא מאיר לכל העולם. משל למה תןך דומה, לפיקח וסומא שהיו מהלכים בדרך, אמר לו פיקח לסומא, כשנכנס לתוך הבית צא והדליק את הנר הזה והאיר לי, א"ל הסומא, בטובתך, כשהייתי בדרך אתה היית מסמכני, עד שנכנסנו לתוך הבית אתה היית מלוה אותי, ועכשיו אתה אומר הדלק לי את הנר הזה והאיר לי? א"ל הפיקח, שלא תהא מחזיק לי טובה

שהייתי מלוך בדרך, לכן אמרתי האיר לי. כך הפיקח זה הקב"ה וכו', והסומא אלו ישראל וכו', היה הקב"ה מנהיג ומאיר להם, שנאמר (שמות יג כא): "וד' הולך לפניהם יומם וגו'", כיון שעמד המשכן קרא הקב"ה קרא למשה ואמר לו תאירו לי, שנאמר (במדבר ח ב): "בהעלותך את הנרות" בשביל לעלות לכם."

16 כאן האירו והסבירו לנו חז"ל את גודל ענין הדלקת המנורה שכביכול הם משלמים בכך את חיובם עבור מה שהאיר להם הקב"ה את דרכם במדבר. וזה שאמר הקב"ה לאהרן: "חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות", כי עבודה זו היא הכרת הטוב שמכירין ישראל בטובתו של הקב"ה ומשלמים לו כביכול מעין הטובה, וזה לא מצינו בעבודה אחרת בבית המקדש זולת הדלקת המנורה.

וכדי להבין את גודל המעלה בתשלום של הכרת הטוב נתבונן נא בכמה מקומות בתורה ונראה את גודל החיוב של הכרת הטוב, שחיוב זה אינו רק כפי מה שמכיר ומבין האדם מדעתו דוגמת מה שאמר ר' עקיבא לתלמידיו על אשתו, שמסרה נפשה לתורתו ועל ידה נהפך מרועה צאן לרבן של ישראל: "שלי ושלכם שלה הוא", אלא הכרת הטוב שמחייבת התורה היא באופן אחר לגמרי, וכמו שיתבאר.

כתיב (בראשית לו כא): "וישמע ראובן ויצלחו מידם", ואתח"ל (בר" פפ"ד טו): "והיכן היה? רבנן אמרי, אמר ראובן, הוא מונה אותי עם אחי, ואיני מצילוי? אני הייתי סבור שנדחתני מכח אותו מעשה [מעשה בלהה] והוא מונה אותי עם אחי, שנאמר (בראשית לו ט): "ואחד עשר כוכבים משתחיים לי", ואיני מצילוי?".

כלומר, חז"ל פירשו "וישמע ראובן" - מלשון התבוננות ובינת הלב, כי כשדנו השבטים את יוסף בחיוב מיתה, היה משפטם עפ"י דין, ואף ראובן היה עמהם בגמר דין, ולא חזר בו ראובן מעצם גמר הדין, אלא שהתבונן ראובן בדבר, וראה כי חייב הוא להפך בזכותו ולהצילו מצד הכרת הטוב על אף פסק הדין. [אמנם לאחיו לא אמר כן, אלא אמר להם שאין הדין אמת, כדי שישמעו לקולו, וכמו שכתוב שאמר להם ראובן (בראשית מב כב): "הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד".]

ויש להתבונן בעצם חיובו של ראובן להכיר טובה ליוסף, וכי מה עשה לו יוסף, והרי לא היה כאן אלא חלום, ועיקר החלום אף הוא לא היה אלא לטובת יוסף, אלא שבדרך אגב נודע לראובן ע"י אותו חלום שלא נדחה מכח אותו מעשה והרי הוא נמנה בשוה עם אחיו. ורואים מכאן שאף טענה כזו - "הוא מונה אותי עם

(1)

אחי" מחייבת הכרת הטוב, ואעפ"י שלא השקיע המיטיב כל עמל בטובה, מ"ם כיון שקיבל טובה הימנו חייב בהכרת הטוב, [וממדתו של אורח רע לומר על כל מה שטרח בעה"ב שלא טרח אלא בשבילו], וע"י מידה זו של הכרת הטוב זכה ראובן והענייה עליה התורה "וישמע ראובן ויצילהו מידם".

ובמדרש (ילק"ש רות רמז תרו): "אילו היה יודע ראובן שהכתוב מכתוב עלי וישמע ראובן ויצילהו מידם, בכתופו היה מטעינו ומוליכו אצל אביו", גילו לנו חז"ל שעדין יש מקום תביעה על ראובן, אילו היה יודע שדבר כזה יהיה "תורה" לעד - שהכל בטל ומבוטל במקום חיוב הכרת הטוב, בכתופו היה טוענו ומוליכו אצל אביו.

וכן נראה ממה דאיתא בגמ' יבמות (סג א): "ר' חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו, כי הוה משכח מידי, צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה, אמר ליה רב, והא קא מצערא ליה למר, אמר לו, דינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא". ונראה שכשם שה"מגדלות את בנינו" מחייב הכרת הטוב, שהרי הדבר בא ע"י מסירות נפש ממש מצד האם שמגדלת את בניה בקושי ובצער, בה במידה אנו מתחייבים בהכרת הטוב בגלל ש"מצילות אותנו מן החטא", אעפ"י שדבר זה אינו קשה לה כלל, וכשהיא מקשטת את עצמה לפני בעלה הדבר נוח גם לה ורוצה בכך יותר ממנו, ואעפ"י כן חיוב הכרת הטוב הוא על שניהם בשוה, כי סוף סוף הטובה הנצמחת לאדם גדולה בשניהם, ואין הבדל כמה השקיע בכך נותן הטובה, וכמו שנתבאר.

יתר על כן, חיוב הכרת הטוב הוא אף למי שאינו בן דעת, כמו שמצינו כתוב (בראשית לו יד): "ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן", ואחז"ל (ב"ר פ"ד יג): "את שלום אחיך נוחא, אלא מאי ואת שלום הצאן, הדא אמר, שאדם צריך לשאול בשלום דבר שיש לו הנייה ממנו", והוא מגדר הכרת הטוב, ואף שאין הצאן עושה טובה אלא שהאדם יש לו הנייה ממנו, וכאמור. ומפליא הדבר, שבדבור אחד דרש יעקב אבינו בשלום בניו שבטי י"ה, ובשלום הצאן.

ויעש כן אהרן. — ברש"י, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וידועה הפליאה בזה, מה שבח הוא לגבי אהרן שלא שינה, וכי יעלה על הדעת שאהרן ישנה ח"ו ממה שצוהו הש"ת. וראיתי ביאור לזה עפ"י דברי רש"י בבראשית, וירא אלקים את הארץ כי טוב, ראהו שאינו כדאי להשתמש בן רשעים, וגנוו לצדיקים לעתיד לבא, והוא מהגמרא בתהיגה. ואמרו המפרשים שמהאי טעמא לא כתוב בבריאת הארץ ויהי כן כמו בשאר כל מעשי הבריאה, משום שלא נשאר הארץ כמו שהיה בתחלת ברייתו, כיון שנגנו. והנה בשעת שהעלה אהרן את אור המנורה במקדש היה הארץ גדול כ"כ כמו הארץ הגנוה מששת ימי בראשית. וזה הוא ויעש כן אהרן, שעשה את ה"כ"ן, היינו ויהי כן כמו בכל שאר הבריאה, כי החזיר את הארץ הגנוה והיה הארץ כמו בתחלת ברייתו בלא שינוי. והו' להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, היינו שהדלקת המנורה היתה אצלו במדרגה גדולה כ"כ שלא שינה, היינו שהיה הארץ בלי שינוי כמו לפני שנגנו, וזה ויעש כן אהרן, שהוא עשה שהארץ יהיה כן כמו שהיה, וכמו שנאמר בכל מעשי הבריאה ויהי כן.

ועוד שמעתי לבאר ענין להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, שאילו היו נותנים מצוה זאת להצדיק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ל (זה ידוע שאותו צדיק היה מפורסם בהתלהבותו הגדולה כאש בוערת בעבודתו), או כשהיה בא להדליק את המנורה היה בא לידי התלהבות כזאת, שהיה מהפך את המנורה ושופך את השמן מרוב התלהבות ודביקות בומרן עשיית המצוה. וזה שבחו של אהרן שלא שינה, היינו שעם רוב דביקותו והתלהבותו היה יכול לעשות מצוה הש"ת בנחת בלי שיהיה ניכר בו איות שינוי מבחין רק התלהבותו היתה כאש עצורה בעצמותו, ואילו בנגלה היה יכול לעשות עבודתו בהשקט ובנחת.

היא כמראה אשר הראה ה' את משה בן עשה את המנורה.

התמיהה מפורסמת למה חזר כאן על מעשה המנורה הלא כבר בא הצווי לעיל בפרשת תרומה, וכבר הודיענו הכתוב עשייתה בפרשת ויקהל.

הנה אמרו חז"ל (מנחות כט.) שנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקב"ה באצבע, והוא ברש"י (תרומה כה, מ) על פסוק "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר". ונראה שהמנורה של אש שראה משה היה כעין המראה שראה זכריה הנביא (זכריה ד, ב), "ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה", ועיי"ש במפרשים שהיו הנרות דולקות, וכן ראה משה בהר המנורה של משכן עם נרות דולקות, ועל זה בא הצווי "וראה ועשה". נמצא שהדלקת המנורה בתחילה לא היתה רק גדר "עבודת-

המקדש" אלא ענין "מכה בפטיש", שבו נגמרה עשייתה כתבניתה שראה משה בהר, ובעוד שלא הדליק משה בימי המילואים (פקודי מ, כה) את הנרות עד אחר שהדליק אהרן ביום השמיני לא נגמרה מעשה המנורה. ומעתה יבוא המשך הכתובים על נכון כמין חזמר. "ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה" ועיי"ש "וזה מעשה המנורה" שבו נגמרה עשייתה "כמראה אשר הראה ה' את משה" מנורה דולקת "כן עשה את המנורה".

ובזה מתפרש מה שפייס הקב"ה את אהרן כדאמי ברש"י (פסוק ב) וז"ל "חיידך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות", פ"י שהנשיאים הביאו קרבנות ומתנות אחר שכבר נשלמה עשיית המשכן, אבל הדלקת המנורה היא חלק מ"מעשה המנורה" כנ"ל.

(4)
לפי
המקרא

ואתנה את הלויים וכו'. ה' פעמים נאמר בני ישראל צפסוק זה. (ועיין רש"י ונעל הטורים). והנלפע"ד גזוה"ת, הנה הטעם אשר נתן הקב"ה את הלויים לעבודת המשכן הוא כדי שיהיה קיום לבני ישראל לעולם, ובן הוא חומר, ולא יהיה לבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקודש, והנה שהגדל בין אלה ה' לשאר האותיות הוא זה כי למשל אם תכפול האות ה' ותחזור למשל ד' פעמים ד' אז הוא ט"ז מיד נלכדה ונשכחה אות ה' ולא תזכרנה עוד. וכן ז' פעמים ז' הרי ח"ט ג"כ מיד נלכדה ונשכחה האות ז' ולא עוד. גש"כ גני האות ה"א לא תלכדה ולא תשכחנה לעולם, למשל, אם תחזור ה' פעמים ה' עולה ומספרו כ"ה, הרי כי אתה מזכיר האות ה"א, וכן אפי"ו קשתחזר כ"ה פעמים כ"ה עולה גם כן ומספרו תרכ"ה, הרי אתה חוזר וזכר את האות ה"א, וכן לעולם עד אין מספר האות ה"א אינה נלכדת ונשכחת לעולם, וזהו רצונו לבני ישראל שלא יכרתו ח"ו ולא יאזדו והם קיימים לעולם, ולכן הזכיר כאן בני ישראל ה' פעמים.

(5)
לפי
כ"ב
(6) ספרות

(א) בחדש הראשון. אחר שפקד אנשי הצבא (פרק א) וסדר

אתם כפי מדרגת היותם לרצון לפניי¹⁴. לא לפי הזמן שהיו בו. ולכן ספר בקצא¹⁵ ענין תגבת המזבחה והלויים והקסטה שהיו בחדש הראשון, והיתה¹⁶ תחלת הספר בחדש השני, והיה ענין תגבתם ונישעתם על פי ה' מיום צאתם מצרים¹⁸. ועל כמו זה אמרו 'אין מקדם ומאחר בתורה'¹⁹, ולזה באשר הכון תכלית מה - זולתי הזמן - בסדר המספר²⁰.

מלחמה¹ - לולא המרגלים - כמו שהעיד משה רבינו באמרו לחובב "נוצעים אנתנו אל המקום"⁸ (להלן י. כט). ראשונה: ספר תגבת המזבחה⁹. שנית: זריזותם בענין חנוף הלויים¹⁰. שלישית: זריזותם בקרנן הפסחה¹¹. רביעית: לקמת אתרי האל יתברך במדבר (על פי ירמיהו ב, ב), אף על פי שהיה העלות הענין בזמנים בלתי נודעים, פצמים ארכים ופצמים קצרים, באפן שהיה ראוי שתקשה עליהם מאד התגנה והמספע¹². ולהודיע כל אלה¹³, ספר

המרגלים (פרק ב) ונושאי המשפן (פרק ד) להקניסם לארץ³, וטהר מחניהם מן הטמאים (פרק ה) - באמרו "והיה מתניף קדוש"⁴ (ירמיהו כג, טו) - ומן הממזרים בענין סוטה⁵, למצן תהיה השכינה ביניהם במחנה צבאותם⁶, ספר הפתורב ארבעה מעשים טובים שעשו ישראל, שבהם וכו' לקנס לארץ מיד בלתי

1 והוא אינו יכול לפרנס אותם. אבל כמעט ולא טען את הטענה המרכזית שהיתה בפייהם על כך שאין להם בשר. שביעית, מה היה כעסו הגדול של משה רבינו ע"ה, וכי בגלל מעט בשר שבקשו צריך היה כל כך להאריך ברוגזו וכמו שאמר: "האנוכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילידתיהו וגו'", והרי בני ישראל עשו כבר מעשים חמורים מאלה פו כמה, ולא מצינו שמשם רבינו האריך כל כך ברוגזו, ואף לא מצאנו שהתורה האריכה כל כך בסיפור הענין הזה.

6 ונראה כאן לחדש דבר חדש שלא ראיתי מי שחדש כמותו, אולם מצאות החיים בפוחה ליישב הרבה דברים תמוהים וגם בכדי לשבר את האוזן.

6 ובכן, ברור כשמש שלא היה חסר להם בשר, ולא את הקישואים והאבטיחים חפצו, ואף אחת מטענותיהם לא היה בה ממש וגם לא שמץ של אמת, אלא עלילות דברים יש כאן וכפי שמפרש רש"י (יא, ד) "אלא שמבקשים עלילה". וכן להלן שם כפי שהזכרנו מפרש"י "חנם מן המצוות" - כלומר: כל הטענות הללו לא באו אלא להצדיק ולתרוץ את ההתפרקות מעול תורה ועול מצוות.

6 לפי שצינתי מצאות החיים מוכיחה את אמיתות הדברים, כאשר כל אלה שהתפרקו מתורה ומצוות, מעלים על דל שפתותיהם טענות אין ספור כנגד התורה ולומדיה, באפילו בהתרסה כלפי מעלה ממש, ובדבר כלל דבריהם סותרים אלו את אלו, היום אומרים כך ולמחרת את ההיפך הגמור ממש. בדרך כלל בדבריהם אין ממש ואפילו לא שמץ של אמת, אך קולם נשמע מקצה הארץ ועד קצהו. זו גם תוצאה של התפרקות מערכי תורה ומצוות, וגם באים בכך לתרוץ את דעתם או חוסר דעתם ולהצטדק.

7 כך זה כשהדבר נוגע ל"נייתוחי מתים" אז הם טוענים שהאדם אינו בעלים על גופו, אבל כשהדבר נוגע ל"הפלות מלאכותיות" הם טוענים שהאשה היא אדון לגופה. כשמחוקקים חוק הנוגע ל"שמירת השבת" הם טוענים שזו כפיה, ואינם מסכימים לסגירת מסעדות וכיו"ב ביום ש"ק. אבל ב"יום השואה" או "יום הזכרון" הם עצמם חוקקו חוק לאיסור פתיחת חנויות, ובה כמובן "אין" כפיה. הם דוברי "הדמוקרטיה" וחופש הדיבור, אבל כשהענין לא נוח להם כי אז אין לא דמוקרטיה ולא חופש הדיבור, ולעתים ממש סותמים פיותיהם של דוברים שאינם נוחים להם. וכך אין סוף של דוגמאות מחיי היום יום בארצנו הקדושה.

7 האיך קורה כדבר הזה שיש להם את העוז והעזות לטעון טענות שוא ובדרך כלל גם סותרות ממש מיניה וביה, ואין להם לא בוש ולא הרגשה לא טובה מהתנהגות זו? התירוץ הוא, כאשר המטרה היא התפרקות מתורה ומצוות, הרי שאינם מכריזים על התפרקות זו במוצהר ובמפורש, אלא טוענים טענות שוא, וכולן נשמעות, ואין זה משנה אם יש בהם הגיון אם אין, אם יש בהם אמת אם אין, אם הן תואמות טענות קודמות אם לא, והמטרה מקדשת את האמצעים, כדי להשיג הצדקה להתפרקות הכל מותר והכל נשמע, והתפרקות זו מעבירה אותם על דעתם ועל דתם ומאבדים הם כל שכל וכל הגיון. (וראה גמרא סנהדרין דף סג, ב: "יודעים היו ישראל בעבודת כוכבים שאין בה ממש וכי אלא להתיר להם עריות בפרהסיא").

7 זה בדיוק נמוץ מה שקרה לאספסוף הנזכר בפרשתינו. היה להם בשר, אך טענו שאין ברור לכל בר בי רב שקל יותר לקיים מצוות מלהשתעבד שעבוד הגוף ושעבוד הרוח כמו שהיה במצרים, אבל מי שחפץ בהתפרקות ובהתפרקות כי אז גם השעבוד הקשה והנורא, אולי הקשה שבגליות שגלו ישראל, אצלם זה נחשב ל"חנם". הם הרגישו את הטעמים הטובים ביותר במאכל האבירים ה"מין", אבל כי עז אפם התפעלו לפתע מהקישואים והאבטיחים שאכלו בעוניים, במצרים. לכן הם גם אמרו "נפשנו יבשה" - משום ש"בטנם" אמנם לא היתה יבשה, שהרי היה גם להם מה לאכול, אלא שהבעיה האמתית היתה אכן ב"נפשם" ולא ב"בטנם", הם חפצו בתרבות אחרת שתספק את "נפשם". מעתה גם נבין מה שטען משה רבינו על התביעות ולא על טענתם המרכזית בחסרון הבשר, זאת משום שבאמת לא חסר להם בשר, ומשה רבינו ידע היטב שהכוונות העומדות מאחורי טענת חסרון הבשר הן אחרות לגמרי, ולכן בדבריו התייחס לכל הדברים האמורים בפרשתינו אך לא על חסרון הבשר.

7 משום כך התורה מאריכה כל כך בדברים הללו ובדברי משה רבינו, כי בנפשינו הדבר מי שמתפרק מעול תורה ועול מצוות, יטען את כל הטענות שבעולם, ויסית אחריו את העם כולו. והעם אינו יודע מה עומד מאחורי הטענות הללו, התפרקות מתרבותו של עם ישראל, רצון לתרבות זרה וחיקוי כל תרבות אחרת ובלבד שתהא רחוקה מתורה ומצוות. ומשה רבינו כמנהיג העם ידע את הרעה שיכולה לצאת מדרך נלוזה זו של אותם "מחפשי דרך", ומההשפעה ההרסנית שהם יכולים להביא על העם, ועל כן באה כאן כל

(5)

האריכות כפי שמובא בפרשתינו: וכן כתב בעל "העקדה" שהנהייה האמיתית לא היתה אחר מאכלים מסויימים, אלא מטרתה להשתחרר מכל סמכות מוסרית ורוחנית, וזה שאמר להם הקב"ה "כי מאסתם את ה' אלוהיכם ותבכו לפניו לאמור למה זה יצאנו ממצרים". אמנם הם לא אומרים זאת במפורש, אבל הקב"ה יודע צפונות לבם, הוא יודע כי מטרתם הוא פירוק עול מלכות שמים, אף שלשם הסוואה הם משמיעים טענות אחרות. (כך הובאו הדברים בספר "הגות בפרשיות התורה"). גם בספרי אנו מוצאים לשון דומה "אלא ביקשו עילה לפרוש מהמקום".

1
10
6

ואילו לא ראינו את הדברים ממש לנגד עינינו, לא היינו מבינים את הדברים. אולם כפי שציינת, לא אחת מצאיאות החיים מיישבת הרבה דברים תמוהים בתורתנו הקדושה ובדברי חז"ל. ויהי"ר שנוכה לכוון לאמיתתה של תורה.

11
13
14

(ג) והא"ש משה עניו מאד. אמר רבי יוחנן, אין הקב"ה סורה שכינתו אלא על גבור עשיר, חכם ועניו, וכולן ממש, עניו — דכתיב והא"ש משה עניו מאד^(א) [גדים ל"ה א].

12
13
14

1 וכונת הגמרא בזה, דעם היות כל המעלות הגבוהות באדם, גבור, חכם ועשיר — ועל כל אלה הוא עניו, וכולו ממש. שעם כל אלה היתרונות שהיו לו, אעפ"י כן ה' עניו.

וגם ידויק מאוד מה שחשיב הגמרא מדת הענוה לבטוף, יען כי

כל המעלות שחשיב, כולן טובות הולכות אל נקודת מדת הענוה שהיא עולה על גביהן, כמבואר. וכן איתא במס' ב"ב, אפילו אתה מושלם בכל המעלות, אם אין בך ענוה אחר חסד, ירוצה לומר, כי בלא ענוה, גאשבות כל המעלות לחסרונות, ועל דרך הכתוב בירמיה (ט' כ"ב) אף יתהלל חכם בחכמתו, עשיר בעשרו, גבור בגבורתו וכו'.

וכעין באור זה יתפרש במשנה אבות (פ"ד מ"ג), שלשה כתריו הם, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהם, והנה לכאורה ארבעה כתריו הם, ולמה אמר שלשה כתריו, אך הכונה, דבאמת בעקדם אך שלשה הם, אך על כל אחי' בהכרח שיעלה כתר שם טוב, והוא בעצמו אינו רק כתבלין הבאים להמתיק את המאכל, אבל הוא כשהוא לבדו אין בו תפיסה מיוחדת, ולא יושעם לחיך, ותלשון

על גביהם ענינו על גב כל כתר ביהודי, יען כי אם אין על כל אחד כתר שם טוב, מתברר שאין הוא מכוון לתעודתו, והשמוש בו הוא לתסרון וגרעון.

ועיין במס' ע"ו (כ' ב') מחלוקת החכמים איזו מדה גדולה, אם מדת הענוה או מדת החסידות. ויש להעיר שלא הביאו רא"י ממשנה דאבות (פרק ר' משנה א') כל העוסק בתורה לשמח זוכה לדברים הרבה, ובין יתר הדברים חשיב מעלת הענוה, ומוסיף לומר, ומכשרתו (כלומר, מדת הענוה מכינה אותו) להיות חסיד, ע"כ, הרי מפורש דחסידות למעלה ממדת הענוה.

ובאמת כך הסברא נותנת, לפי מה שכתב רש"י במס' סוכה (נ"ג ע"א), דתואר חסיד יונה רק על זה שלא עשה עבירה מימיו, ואם כן באמת אין כל מדה יכולה לעמוד נגד מדת חסידות, כי מי יאמר וקיימי לבי מעודי.

אכן בשבת ק"כ א' כתב רש"י דחסיד נקרא זה שבכל דבר וענין עם תבירו מותרת על שלו, וצריך לומר, דעל האמת שתי המדות נחוצות לחסיד, שלא עשה עבירה מימיו וגם מחזיק במדת היותו.

ומה שמתואר משה כאן במדת ענוה ולא במדת חסידות, הוא מפני כי לענין הפרשה כאן יש יותר יחס למדת הענוה, כמבואר למעלה, וכמו שנבאר עוד בתמוך.

וה"ל (עוד). וכן מביא ראיות מספיקים שמים על יתר המעלות דחשיב כו'. ואמנם פסוק הדבר, ענה דלן הקב"ה משרה שכינתו רק על בעל המעלות אלן הוא רק השרה שכינתו, אבל למקום נדלה יקובם גם על חכמים שחיים כלונו כל מדות אלה, וראיה לזה שחיי בזמן הבית היו כמה נביאים שלא היו מנהיגים אלה המעלות, וגם נחמה נביא מליט ששרתה עליו שמים קודם שהיה צו משה הנביא, שהרי כודע נחמה נביא על טוהה [ע' פ' השם קפ' סל ל'], והנביא חלה עליו טוהו נחמה, אלא ודאי נחמה, וזוהו כרו פליאות מה"ל אלנו ודאי מפרשים על זה המאמר, ואין להאריך. —

אמנם כגלג לא נחבאר לו מתי וכותי היא לאלה המעלות, גבורה, טוהר, וחסד, וחסד, ששברים יקרי ה' שכינתו, ובאמת מדת הענוה נדלה מעלה גדולה היא והימים לפי המקום ומה"ל אם את דכל וטל רוח וכו', וכן מלשם במעלות הושרה שכינתו רק לני טענתו סגלה, ע' השניה ז' ה' וכו' במוסר ס' ה' אם את דכל וטל רוח וכו', י"ט. אבל זולת מדה זו כמה נחמה הם לעומת גדולה של חכמים שיכבדם כ"כ על נחמה שכינתו עליהם, ובשנת ז"ב א' התינו טור כמספר מעלות אלו מי שואל על קומם וליף ג"ל ממש, וגם ז' מוסף סל, כמה זכמה מדה זו להשרה הסכימה.

ולכן נראה לי דכל אלה המעלות יחד שמים הם שיקרם וישקם אל מעלת הענוה, והשאר הוא, כי מעלת אלו מביאים טוך הענוה, יען שאיט דומה ששם של אים חלם ואכיון ואיט מלמד, לענוה על אים גבור ועשיר וזכם וגם בעל קומם, יען כי טוד מלראיון טוהוה דזה לי כעצם חסכה סגלנותו ורוח חסכה, הם להכי מעלת נפשו וכסודותיו נורמה לטורר כי רוח נאום ונכסוע על רלבו אשויס פחותים חמט, ואם אים כיו טא עניו אמתי או מדת טעוהו גלחת מעלה גדולה היא מאין.

ענוה, חסד דלמעתיק שאל"ס שהיה משה גבור ועשיר וזכם ובעל קומם חס"ס הים עניו מכל האדם, ולמעתיק דלן הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ויחיר וזכם, ועל כל אלה הוא עניו, ודו"ק.

1
6
10
14
16
17
18
36